

REVOLUCE V CIVILNÍM PRÁVU 2014: ČÁST 4 CO SE ZMĚNÍ VE SMLUVNÍM PRÁVU?

Nový občanský zákoník („NOZ“) zavádí v případě smluv mnoho podstatných změn a věnuje jim více než tisícovku ustanovení. Obecně dojde k „odformalizování“ právní úpravy, pro kterou bude charakteristická větší smluvní volnost jako promítnutí zásady autonomie vůle, stěžejního principu NOZ, prosazení zásady relativní neplatnosti na úkor neplatnosti absolutní a překonání rozdrobenosti stávající smluvní úpravy, kdy nově se budou smluvní vztahy od 1.1.2014, a to i mezi podnikateli, zásadně řídit NOZ. V následujícím přehledu nabízíme seznam nejdůležitějších koncepčních a konkrétních změn v obecné části smluvního práva a některých souvisejících oblastech.

1. Plné moci

- 1.1 Bez povšimnutí by neměla zůstat **změna v právní úpravě smluvního zastoupení. Vyžaduje-li se pro právní jednání zvláštní forma, udělí se v téže formě i plná moc.** Z toho plyne, **že pokud má zmocněnec zastupovat při úkonech vyžadujících např. formu notářského zápisu, vyžaduje tutéž formu i plná moc.**
- 1.2 Zde zákonodárce zjevně nedomyslel praktické důsledky takového požadavku. Zejména pro zahraniční osoby (např. zahraniční společníky českých obchodních společností) to může znamenat nejen zvýšené náklady, ale i praktické obtíže, jak od roku 2014 udělovat doposud relativně snadné zmocnění pro jednání v České republice.
- 1.3 Proto doporučujeme **pro právní jednání vyžadující formu notářských zápisu** (zejména některé korporátní záležitosti, valné hromady, apod.) **udělit plné moci pro taková jednání již teď** (dosavadní formou s max. ověřenými podpisy), tj. do **31.12.2013.**
- 1.4 Nově je rovněž **možné sjednat důvody odvolání zmocnění** (neplatí pro zvlášť závažný důvod odvolání) a praktické může být i **zastupování právnickou osobou.** V takovém případě zmocnitele zastupuje statutární orgán právnické osoby (pokud např. každý jednatel jedná samostatně, pak každý jednotlivý jednatel), případně osoba, kterou statutární orgán určí.

2. Možnost odchýlit se smlouvou od zákona

- 2.1 **Ustanovení smluvního práva budou zásadně dispozitivní,** to znamená, že se strany budou moci odchýlit od zákonného znění v podstatné většině případů. Výjimky z uvedené zásady budou ve vztazích, kde je zájem na ochraně slabší

strany (např. nezletilí) nebo v případě smluv se spotřebiteli.

3. Neplatnost právního jednání

3.1 **Na právní jednání bude nutno nahlížet spíše jako na platné než jako na neplatné.** Právní jednání bude neplatné jen pokud neplatnost napadne oprávněná strana (tzv. relativní neplatnost), přičemž **bude absolutně neplatné jen ve výjimečných případech**, jakými jsou zřejmý rozpor s dobrými mravy, odporování zákonu a zjevné narušení veřejného pořádku nebo zavázání se k plnění od počátku nemožnému.

3.2 Posledně uvedená zásada se promítá v několika dalších novinkách v souvislosti se zhojením některých vad. **Bude-li důvod neplatnosti jen v nezákonném určení množstevního, časového, územního nebo jiného rozsahu, může soud rozsah změnit tak, aby odpovídal spravedlivému uspořádání práv a povinností stran.** Soud přitom uváží, zda by strana k právnímu jednání přistoupila, rozpoznala-li by neplatnost včas.

3.3 Jestliže smlouva nebude určitá a srozumitelná a její obsah nebude možné zjistit ani výkladem, bude se jednat pouze o zdánlivé právní jednání, ke kterému se nebude přihlížet. Nejasnost bude nutno přičítat k tíži toho, kdo pojem poprvé použil. **NOZ nově upravuje možnost, aby byl projev vůle (např. nabídka uzavřít smlouvu či její akceptace) dodatečně vyjasněn. V takovém případě se nebude přihlížet k jeho vadě a bude se na něj hledět, jako by tu bylo od počátku právní jednání.**

3.4 **NOZ umožní dodatečně zhojit vady formy smlouvy v případě, že nebude učiněná ve formě ujednané mezi stranami nebo stanovené zákonem, což by vedlo k její relativní neplatnosti. Námitku neplatnosti smlouvy bude navyše možné uplatnit, jen nebylo-li již plněno**

4. Princip bezformálnosti

4.1 Volnost volby mezi písemnou a ústní formou smlouvy

S výjimkami stanovenými smlouvou nebo zákonem (písemná forma nadále např. při zřízení, převádění nebo rušení věcných práv k nemovitosti) se především v závazkovém právu dává širší prostor pro uplatnění svobodné vůle stran. Pokud se strany rozhodou uzavřít smlouvu písemně, ačkoliv zákon pro daný typ smlouvy písemnou formu nevyžaduje, bude možné obsah smlouvy změnit i ústně za předpokladu, že to ujednání stran nevylučuje.

4.2 Obchodní potvrzovací dopis

Po uzavření smlouvy v ustní podobě mohou strany podle NOZ obsah smlouvy dodatečně písemně potvrdit, co má speciální význam především ve vztazích mezi

podnikateli (analogicky praxe ve Spolkové republice Německo v podobě tzv. obchodního potvrzovacího dopisu). NOZ stanoví pravidlo, že **učiní-li tak při podnikání stran jedna z nich v přesvědčení, že její potvrzení věrně zachycuje obsah smlouvy, platí smlouva s obsahem vyjádřeným v potvrzení i kdyby vykazovala nepodstané odchylky** od skutečně ujednaného obsahu smlouvy. Nicméně **druhá strana má právo tyto odchylky odmítnout.**

4.3 Faktická akceptace smlouvy

NOZ mění i některá pravidla pro vznik závazku a umožňuje přijat nabídku uzavřít smlouvu **mlčky**. Mlčení nebo nečinnost síce nadále samy o sobě přijetím nebudou, ale osoba, které je nabídka smlouvy určena, ji může akceptovat i s dodatkem nebo odchylkou podstatně neměnicí podmínky nabídky, pokud navrhovatel bez zbytečného odkladu takové přijetí neodmítne (to může učinit předem již v nabídce). Dále se umožňuje tzv. **faktická akceptace smlouvy**. Pokud to vyplývá z obsahu nabídky, praxe smluvních stran nebo je-li to obvyklé, nemusí napříště adresát nabídky souhlas s návrhem navrhovatelé oznamovat, souhlas projeví tak, že se podle nabídky zachová, například poskytne-li nebo přijme-li plnění. Navýše bude platit, že i pozdní přijetí nabídky bude mít účinky včasného přijetí, pokud se navrhovatel začne chovat ve shodě s nabídkou.

4.4 Elektronické jednání jako písemnost

Písemná forma jednání bude dodržena i při jednání učiněném elektronickými prostředky nebo jinými technickými prostředky za předpokladu zachycení jeho obsahu a určení osoby, která jednala. **Elektronický archív právních jednání bude mít výpovědací hodnotu, pokud se do něj bude systematicky pravidelně ukládat a bude chráněn proti zásahům.**

5. Předšmluvní odpovědnost

5.1 NOZ nově výslovně zavádí **předšmluvní informační povinnost**, která spočívá v povinnosti stran navzájem se pravdivě informovat o všech skutkových a právních okolnostech podstatných pro uzavření platné smlouvy, **jinak budou povinny hradit druhé straně z toho vzniklou škodu.**

5.2 Další novinkou je **zakotvení předšmluvní odpovědnosti (tzv. culpa in contrahendo)**, na základě které vznikne **nárok na náhradu škody straně poškozené v důsledku ukončení jednání o uzavření smlouvy, aniž byl pro toto ukončení spravedlivý důvod. Předpokladem** vzniku nároku **bude skutečnost, že jednání stran o smlouvě dospělo tak daleko, že se uzavření smlouvy bude jevit jako vysoce pravděpodobné.** Výše náhrady škody bude omezena částkou rovnající se nanejvýš rozsahu ztráty z neuzavřené smlouvy v obdobných případech, nebude přitom nutné dokazovat ztrátu z neuzavření smlouvy v daném jednotlivém

případě. Na rozdíl od současné judikatury **bude tak možné kromě nároku na náhradu nákladů přiznat i nárok na náhradu úšlého zisku**. U veřejných zakázek bude potřebné sledovat, zda je v podmínkách klauzule, že smlouva nemusí být uzavřena.

5.3 **Zneužití nebo prozrazení údajů bez zákonného důvodu o druhé straně, které byly získány během jednání o smlouvě, povede k povinnosti vydat druhé straně to, oč se obohatila případně i k povinnosti náhrady tím způsobené újmy.**

6. **Rovnováha v právech a povinnostech stran smlouvy aneb *rebus sic stantibus* podle NOZ**

6.1 **NOZ prosazuje úpravu změny okolností, která byla dosud obsažena v rámci smlouvy o smlouvě budoucí, na všechny typy smluv. Dojde-li k podstatné změně okolností vedoucí k hrubému nepoměru v právech a povinnostech smluvních stran, bude umožněno dotčené straně domáhat se vůči druhé straně **obnovení jednání o smlouvě za účelem její změny**. Výše uvedené bude platit za podmínky, že dotčená strana nemohla změnu rozumně předpokládat ani ovlivnit a skutečnost nastala až po uzavření smlouvy, případně se dotčené straně stala známou až po uzavření smlouvy. Nutno dodat, že **uplatnění práva nebude oprávnňovat k odložení plnění**. Právo dotčené straně nevznikne, pokud převezme nebezpečí změny okolností. **Pokud se strany nedohodnou, bude moci soud smlouvu na návrh některé z nich změnit obnovením rovnováhy mezi stranami nebo ji zrušit**, ovšem jenom za předpokladu, že dotčená strana uplatnila právo na obnovení jednání v přiměřené lhůtě, co změnu okolností musela zjistit (podle zákonné domněnky činí lhůta 2 měsíce).**

6.2 **Nastolení rovnováhy v právech a povinnostech stran smlouvy sleduje také institut neúměrného zkrácení. Bude-li plnění jedné ze stran v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla druhá strana, bude moci zkrácená strana požadovat zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu.** Tento závěr se neuplatní, pokud druhá strana doplní, oč byla dotčená strana zkrácena (se zřetelem k ceně obvyklé v době a místě uzavření smlouvy) nebo se nepoměr bude zakládat na skutečnosti, o které druhá strana nevěděla ani vědet nemusela. **Právo z neúměrného zkrácení bude možné uplatnit do jednoho roku od uzavření smlouvy**, přičemž NOZ stanoví výjimky, kdy zkrácené straně žádné nároky nepřísluší (zejména pokud je podnikatel a smlouvu uzavřel při své podnikatelské činnosti).

6.3 Souvisejícím institutem je lichva, kterou NOZ nově výslovně uvádí ve svém § 1796. **Lichvou bude zneužití tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany, při kterém dá někdo sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém**

nepoměru. Taková smlouva bude relativně neplatná, přičemž lichva i nadále zůstává trestným činem za podmínek uvedených v trestním zákoníku.

7. Sjednocení obecné promlčecí lhůty

7.1 **Promlčecí lhůta** bude **v zásadě 3 roky** (a to i pro vztahy mezi podnikateli). Již běžící promlčecí lhůty se budou řídit dle práva účinného před 1.1.2014.

bpv BRAUN PARTNERS

Palác Myslbek

Ovocný trh 8

CZ-110 00 Praha 1

Tel.: (+420) 224 490 000

Fax: (+420) 224 490 033

www.bpv-bp.com

info@bpv-bp.com

Tento materiál slouží pouze jako všeobecná informace o aktuálních tématech, nejedná se o poradenství. Nezohledňují se v něm žádné zvláštní okolnosti, finanční situace či zvláštní požadavky adresátů. Jeho adresáti by si proto měli vždy vyžádat příslušné profesionální služby k uvedeným informacím. I přes pečlivé sestavení tohoto materiálu nemůže společnost bpv Braun Partners s.r.o., její partneři, spolupracovníci či spolupracující advokáti a daňoví poradci zaručit přesnost a úplnost informací zde obsažených a nepřebírá jakoukoliv odpovědnost za konání nebo zdržení se konání na základě informací obsažených v tomto materiálu.